

УДК [070:654.197] (477.85-25)

Оксана Савчук

ТЕЛЕМЕДІЙНИЙ ПРОСТІР МІСТА ЧЕРНІВЦІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті порушується питання становлення, розвитку та функціонування як державного, так і комерційного телебачення м. Чернівці, вперше подано комплексний розгляд історичного, проблемно-тематичного та жанрового аспектів розвитку регіонального телебачення цього міста.

Ключові слова: державне і комерційне телебачення.

В статье освещаются вопросы становления, развития и функционирования как государственного, так и коммерческого телевидения г. Черновцы, впервые предлагается комплексное рассмотрение исторического, проблемно-тематического и жанрового аспектов развития регионального телевидения этого города.

Ключевые слова: государственное и коммерческое телевидение.

The article is connected with the items of forming, developing and functioning both state and commercial television in Chernivtsi City; for the first time a complex research of historic, thematic and genre aspects of this region television development is given.

Key words: state and commercial television.

Регіональні ЗМІ становлять важливий складник у парадигмі загальноукраїнського медіапростору. Слушно зауважує В. Демченко [5], що на противагу національним, регіональні ЗМІ мають можливість висвітлювати місцеву інформацію в деталях, здійснюють вплив на формування відчуття місцевої ідентичності, належності до міста / регіону, аудиторія легше отримує підтвердження інформації, про які дізнається з локальних ЗМІ, установлювати щільний та швидкий зв'язок з аудиторією. Регіональні ЗМІ — це значний інформаційний сегмент, який дає можливість сприймати різновекторну комунікацію як таку, що не тільки репрезентує певний регіон, але й створює цілісність інформаційного простору держави. Тому комплексне та багатоаспектне дослідження всіх видів регіональних ЗМІ досить *актуальне завдання* для українських дослідників.

Питання тележурналістики у науковому журналістикознавстві залишається не всебічно розглянутим. Особливості її функціонування досліджували чимало вчених. Зокрема, Е. Багіров, Р. Борецький, В. Вільчек, Т. Ельманович, Г. Кузнецов, С. Муратов, В. Саппак, Н. Фрольцова, Ю. Шаповал, О. Юровський тощо. Історія українського телебачення широко представлена у працях І. Машенка «Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу» [13] та «Історія телебачення» [12], М. Карбанова «Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра» [9]. Що стосується історії українського регіонального телебачення загалом, та на Буковині зокрема, то досліджень не так багато. Так, про деякі аспекти розвитку телебачення м. Чернівці йдеться у статтях І. Вишневської, О. Драчковської, Л. Зоренко, Ж. Одинської, П. Нечаєвої, Н. Фещук, В. Чорней тощо. У книзі В. Довгого та В. Селезінки «Світло Цецинської гори» [6] увага авторів зосереджується на питаннях становлення та розвитку Чернівецької державної телерадіокомпанії, хоча сучасний період (2000–2012 роки) у поле зору дослідників не потрапляє. Поза увагою також залишилося багато комерційних каналів, які створювалися після 1991 року. Таким чином, комплексний погляд щодо функціонування чернівецького телемедійного простору на часі.

Мета статті — проаналізувати історичний, проблемно-тематичний, жанровий аспекти регіонального телебачення м. Чернівці.

Слушно зазначає Р. Борецький, що «телебачення — це відразу і всім: миттєва комунікація мільйонів. Однак виконує цю важливу комунікативну функцію телебачення зовсім нетрадиційним шляхом: не епізодично, а систематично, щоденно; не окремими доторками до поступово накопичуваної аудиторії, а системою творів, об'єднаних в певну просторово-часову форму та адресованих до диференційованого глядача» [2, 5]. Тому дослідження розвитку регіонального телебачення досить важливе.

В історії розвитку чернівецького телебачення варто виокремити два періоди:

1961–1991 — становлення та розвиток державного телебачення;

1991–2012 — функціонування державного та становлення комерційного телебачення.

Перший український телецентр розпочав діяльність в 1951 році, а в Чернівцях телевізійне мовлення почало функціонувати з 1961 року.

На базі діючого радіоцентру організовано телецентр. Будівництво приміщення і монтаж телевізійної вежі розпочалися в 1960 році на горі Цецино. До жовтня 1961 року були завершені всі будівельні та монтажні роботи. Саме в цей час виходить перша передача. Першими працівниками були: П. Романюк— старший редактор, М. Коваленко — режисер, В. Григор'єв — телеоператор, М. Григорець — звукооператор, Л. Єгорова — диктор. Упродовж років відбувалася еволюція буковинського телебачення: у 1966 році передачі почали виходити на загальнореспубліканський екран; у 1979 році почався поступовий перехід на телевізійне мовлення в кольоровому зображенні. Перші кольорові передачі вийшли в ефір в 1981 році: для молоді — «Неспокійні серця», для дітей — «Чарівне горнятко». У цей період з'являються передачі прямого ефіру з телефонним контактом із телеглядачами, які здійснювали безпосередній вплив на формування аудиторії.

За роки існування телебачення набуває авторитету — тут працюють відомі журналісти, тематика передач розрахована на різновікову аудиторію. Програми «Резонанс», «Ефір-20», «Повернення білого птаха», «За законами правди», «Вернись зі спогадів», «Біла лілія» та багато інших добре сприймалися телеглядачами.

Другий період розвитку процесу телефікації на Буковині характеризується функціонуванням уже авторитетного державного телебачення та створенням нових комерційних телеканалів.

Починаючи з 1990 року державне буковинське телебачення транслює традиційні «Резонанс», «Новини» та багато нових цікавих і змістовних програм, як-от: «Без надії сподіваюсь», «Милосердя», «Експромт», «Палітра», «Зустрічі вихідного дня», «Місто моєї любові» тощо.

З 2004 року Чернівецька ОДТРК почала роботу в мережі Інтернет. Завідувач відділу Інтернет-мовлення О. Шегда. Спочатку це був офіційний сайт, на якому можна ознайомитися з програмою телепередач та відомостями про події, що відбувалися в регіоні. З часом удосконалено дизайн сторінки та змістове наповнення. Створення Інтернет-ресурсу сприяє збільшенню кількості аудиторії, оскільки усі програми телеканалу «Буковина» можна дивитися в режимі on-line.

З 2010 року тематику передач можна розглядати за такими двома векторами:

1. Інформаційним та інформаційно-аналітичним;

2. Культурно-розважальним. Сюди належать культурологічні, науково-просвітницькі, дитячі та розважальні програми телебачення.

1. Інформаційний вектор спрямований на ознайомлення аудиторії із суспільно-політичними подіями. Мають досить значну інформаційну насиченість випуски «Новини Буковини», в яких журналісти керуються принципом актуальності, об'єктивності, достовірності та своєчасності. Значний спектр суспільного життя охоплюють передачі прямого ефіру. Питання політичного та соціально-економічного характеру порушуються у передачі «Телевізійна студія АЗ», місцевого самоврядування — «Ради і громади», необхідності запровадження реформ — «Реалії». Теми реформування земельних відносин в аграрному секторі Буковини розглядаються у програмі «Моє рідне село», великого, середнього та малого бізнесу — «Лідери якості», правової освіти громадян, резонансні злочини, пожежі — «Надзвичайні події» тощо. Інформування про важливі події локальними ЗМІ відіграє важливу роль у процесі формування політичної та економічної культури громадян.

2. Формування духовної культури регіональними ЗМІ виступає одним із найважливіших завдань сучасної журналістської діяльності. Тому концепт духовності став традиційним для програм телеканалу «Буковина».

Культурно-мистецькі проекти цього телеканалу охоплюють питання збереження культурної спадщини, традицій та обрядів (програма «Палітра»), міжнаціональних відносин, етнічної толерантності між національними меншинами Буковини («Буковинська родина»), історії храмів і культових споруд, їх значення для суспільства («Святині Буковини») тощо. У ток-шоу «Толока», яке виходить в прямому ефірі з інтерактивним опитуванням глядачів, розглядаються певні суспільні проблеми з коментарями фахівців. Програма «Подіум її життя» розповідає про жінок, які зуміли реалізувати власний професійний та творчий потенціал. «Енциклопедія дизайну» ознайомлює глядачів зі світом дизайнерських новинок.

Науково-просвітницькі проекти телебачення мають дуалістичну роль: ознайомлюють з різними науковими новинками та фактами, виховують інтелектуально мислячих глядачів. Проблеми освіти та науки, впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес, вибору професій, учнівського та студентського життя по-

рушуються в програмі «Акценти». Інформування громадськості з питань європейської інтеграції України — завдання програми «Європейським шляхом». Про найрізноманітніші проблеми здоров'я та проявів високих моральних цінностей йдеться у передачах «Будьте здорові», «Милосердя». Для телевізійних мандрівників створено цикл передач «Зелений бум», які пропонують подорожі Буковиною. Про розвиток видавничої справи на Буковині, новинки літератури інформує передача «Світ книги». Ідею працелюбності, самоствердження, цілеспрямованості поширює «Формула успіху». Вихованню національної свідомості присвячена програма «Зав'язь». Спеціалізована спортивна програма «Спорт-драйв» пропагує здоровий спосіб життя.

Розважальні та музичні проекти «Буковини» сприяють створенню позитивних емоцій. Передачі «Доброго ранку, Буковино», «Експромт», «На музичній хвилі», «Ранок на Буковині» пропонують приємний відпочинок у супроводі різних музичних композицій.

Дитячі проекти — одні з найважливіших на телебаченні, оскільки вони виховують не тільки майбутніх громадян держави, але й формують особистість людини, її глядацькі смаки та уподобання. Як стверджують дослідники, «своєрідними в дитячій журналістиці є пріоритети в області знань, основні з яких сприяють формуванню особистості і додають естетичне задоволення дитині при перегляді дитячих телепередач» [9, 99]. Важливо, що телебачення сприяє пошуку та розкриттю талантів серед дітей та молоді. Саме таке завдання має телевізійний фестиваль дитячої творчості «Країна талантів». Для наймолодших телеглядачів створено передачу «Буковинчики-веселинчики», в якій вивчають букви та цифри, скоромовки, приказки, народні звичаї, ноти, слухають казки. Також для маленьких глядачів виходить «Вечірня казка», де навчають робити саморобки, розповідають казку, транслюють мультфільм тощо. Питанням виховання дитини присвячений телевізійний журнал для батьків і дітей «Моє сонечко». Прищеплення любові до ведення здорового способу життя здійснюється в телепрограмі «Старти надій». Вихованці різних спортивних шкіл і секцій області та району змагаються у спортивних конкурсах та естафетах. Загалом у телемовленні для дітей подаються анімація, мультфільми, власне дитячі передачі, телесеріали та фільми для дітей.

Однією з особливостей буковинського телебачення є те, що воно розраховано на регіон, в якому проживають представники близько 80 національностей. Найчисленніша етнічна спільнота румуномовна — 19,8 %. Тому в чернівецькій обласній телерадіокомпанії створено творче об'єднання телерадіопрограм румунською мовою. Фактично телепередачі румунською мовою виходять на буковинському телебаченні з 1965 року. За останні роки обсяг телепередач румунською мовою на каналі «Буковина» становить 15 % від власного мовлення.

У програмах прямого ефіру «Вечірня студія» та «Мистецькі обрії» висвітлюються проблеми соціально-економічного розвитку краю, виховання молоді на засадах християнської моралі; організовуються зустрічі з письменниками, митцями регіону.

Науково-просвітницькі телепередачі «У нас на Буковині» та «Світ слова» передбачають розгляд діяльності органів місцевого самоврядування, розвитку інфраструктури населених пунктів та сільського туризму, транскордонної співпраці Чернівецької області та Сучавського і Ботошанського повітів Румунії; питання мови, її культури, розвитку книговидавничої справи, діяльності національно-культурних товариств краю.

Культурно-мистецькі проекти «Між минулим та майбутнім», «Одвічні цінності» порушують проблему духовної культури як константи етнічної спільноти в чужомовному середовищі. Теленариси про буковинських жінок, їх професійні та творчі перемоги подаються у програмі «Долі жіночі». Програма з питань збереження музично-культурної спадщини, її відродження та сприяння розвитку «Пісенне джерело». Вітальна програма «Сузір'я почуттів» на замовлення румуномовних телеглядачів створює святковий настрій.

Дружна співпраця колективу державного телеканалу «Буковина» сприяє збільшенню аудиторії та авторитету регіонального ЗМІ.

З 1991 року поруч із державним телебаченням почали з'являтися цілком конкурентоспроможні телеканали, які характеризуються освоєнням нової телевізійної естетики, впровадженням концептуальних, технологічних новинок, утвердженням нового телевізійного менеджменту. Деякі з них протрималися досить короткий термін, інші існують і до сьогодні.

Так, 28 січня 1991 року створено телекомпанію «ТВА», яка тривалий час була регіональним представництвом загальноукраїнського

каналу «Інтер». Ініціатором створення та організатором був Є. Бабин. «Розпочинали з невеликих власних телеінформаційних, музичних програм» [15]. З часом тематика телепередач розширилася. У 1998 році директором «ТВА» став В. Забродський.

Аудиторія «ТВА» — це жителі Чернівецької, частково Івано-Франківської та Тернопільської областей. Керівництво каналу визначає програмну концепцію так: «Створення та розповсюдження інформаційних, публіцистичних, соціально-економічних, музично-розважальних програм та передач...» [15]. В інформаційно-аналітичній групі програм розглядаються найважливіші події, що відбулися в області та Україні протягом тижня — «Тема тижня», протягом дня — «Тема дня». У прямому ефірі розглядаються найважливіші суспільні та політичні події у програмі «Наші люди», проходить їх обговорення політологами, політиками, економістами, громадськими діячами. Дискусії на різні політичні теми відбувається у програмі «Дзеркало». Поставити запитання представнику влади мали можливість глядачі у прямому ефірі програми «Три запитання депутату» тощо.

Культурно-просвітницький напрямок ефіру представлений програмами «Брейн-ринг», «Світський раунд», «Світські новини». Медичну тематику розкриває програма «Здоров'я». Особливість цієї передачі полягає в тому, що її ведучими є лікарі, які дають компетентні фахові поради. Про питання здорового способу життя йдеться у спортивних програмах «Авто-плюс», «Формула досконалості». Розважальні програми телеканалу представлені гумористичним проектом «Буковинці сміються», «Святковими ефірами»; музичний проект «Панно кохання» щоденно транслює привітання-поздоровлення піснею.

Таким чином, телекомпанія «ТВА» розробила чимало програм соціального, політичного та розважального спрямування, сформувала глядацьку аудиторію.

Над вдосконаленням тематичного розмаїття постійно працюють журналісти телерадіокомпанії «Чернівці». Молодий колектив створює інформаційно-аналітичні програми, зокрема: «Чернівецький репортер» — щоденний випуск новин, «Пряма відповідь» — у формі дискусії обговорюються політичні та суспільні проблеми, «Три запитання мерів» — мер міста Чернівці відповідає на запитання глядачів.

Культурно-просвітницький напрямок представлений передачами «Крупним планом» — проводяться зустрічі з відомими творчими особистостями: письменниками, співаками, художниками тощо, «Невідомі Чернівці. Відомі в Чернівцях» — проект, що створювався до 600-ліття міста. Його мета розповісти не тільки історію міста, але й розглянути її крізь призму діяльності відомих особистостей, «Біоритм» — порушуються проблеми здоров'я та здорового способу життя. Музична програма «Карооке біля фонтану» є своєрідною копією передачі «Карооке на майдані». Однією з найдовготриваліших і найпопулярніших програм є музично-привітальна «Вулиця Святкова 1». Глядачі передають вітання своїм рідним, близьким та друзям, дарують пісню. На допомогу батькам щодо виховання та догляду за дітьми створено передачу «Малятко». Для дівчат середнього віку транслюється програма «Подружки», яка висвітлює питання молодіжної моди, краси, здоров'я, також програма торкається тем сучасної музики, літератури та культури.

Загалом, телерадіокомпанія «Чернівці» прагне дійти до стандартів загальноукраїнського телебачення.

12 березня 1997 року вперше в телеэфір вийшов із власною програмою телеканал «Ніко TV», який згодом перейменовано на «НБМ». «Канал планувався як розважальний, кількість політичної інформації була обмежена» [4]. У 2003 році телеканал перетворюється на всеукраїнський, точніше стає своєрідною філією «5-го каналу». У зв'язку з цим змінюється тематика програм. Так, із сімейного телеканал перетворюється на інформаційно-аналітичний. Особливо популярними стали авторські проекти 2008 року, які були присвячені 600-літтю Чернівців: «Звичайне життя незвичайних буковинців» Світлани Флікян та «Ретроспективний проект Чернівці. Сліди ХХ століття» Ярослави Онуфрик.

Загалом інформаційне поле регіональних телеканалів порушує проблеми географічно обмеженої території, приділяє увагу політико-економічним, культурним, соціально-демографічним особливостям конкретного регіону. Журналістикознавці зазначають: «Місцеве мовлення — це тканина, яка пов'язує й об'єднує місцеві райони, куди транслюється телестанція, а успіх її залежатиме від того, наскільки вибрана аудиторія вважає її виключно своєю» [9, 14]. Тому діяльність регіонального телебачення має бути спрямована на задоволення потреб виключно місцевої аудиторії.

Розвиток Чернівецького телебачення простежується в його тенденційності до вищого рівня. Оскільки українське телебачення повинно перейти на цифровий формат мовлення, що передбачено міжнародною угодою, яка підписана нашою державою в Женеві ще в 2006 році, то буковинські телеканали стануть більш відомими.

Діяльність творчих колективів журналістів Чернівецького телебачення відзначена нагородами обласного, всеукраїнського та міжнародного значень.

Еволюція регіональних каналів сприяє не тільки репрезентації певної етнічної частини, але і збільшує кількісний склад аудиторії. Як слушно зауважує М. Карабанов: «Телебачення, яке на сьогодні стало всепланетарним явищем, розпочалося в усьому світі як суто регіональне і було виключно місцевим. Лише потім, з розбудовою кабельних і радіорелейних ліній, з появою супутникового зв'язку, воно пододало тисячокілометрові простори, об'єднавши людство, за висловом відомого канадського теоретика електронних мас-медіа М. Маклюєна, в єдине "глобальне село"» [9, 36]. Тому комплексне дослідження історії розвитку та функціонування регіональних ЗМІ залишається актуальним завданням журналістикознавців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бабин Є.* В ефірі асоціація ТВА / Є. Бабин // Молодий буковинець. — 1991. — № 4. — С. 3.
2. *Бабик В., Сидоренко О.* Засоби масової інформації посткомуністичної України / В. Бабик, О. Сидоренко. — К. : МАУП, 1996. — 124 с.
3. *Борецький Р.* Телевизійна програма / Р. Борецький. — М. : Комитет по радіо и телевидению при СМ СССР, редакционно-издательский отдел ; МГУ факультет журналистики, кафедра радиовещания и телевидения, 1967. — 177 с.
4. *Вишневська І.* Чи буде Чернівецьке телебачення мати своє обличчя / І. Вишневська // Нова буковинська газета. — 1996. — 9 лютого. — С. 6.
5. *Демченко В.* Основні тенденції формування і функціонування сучасних ЗМК в Україні / В. Демченко // Вісник Дніпропетровського університету. — Вип. 6 : Літературознавство. Журналістика. — Дніпропетровськ, 2003. — С. 4–9.
6. *Довгий В., Селезінка В.* Світло Цецинської гори. Штрихи з історії Чернівецького телебачення / В. Довгий, В. Селезінка. — Чернівці : Ратуша, 2003. — 240 с.

7. Драчковська О. Телевізійний простір зазнав помітних змін / О. Драчковська // Доба. — 2000. — №13. — С. 5.
8. Засоби масової інформації Чернівецької області : довід. / за ред. Б. Загайського, О. Сенчика. — Чернівці, 1996. — 28 с.
9. Карабанов М. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра : навч. посіб. / [Абрамов С. О., Гороробцов В. О., Карабанов М. М., Мащенко І. Г., Петренко В. А., Петренко В. М., Погорілко В. Ф., Різун В. В., Чиж І. С., Юричко А. В.] ; за ред. І. С. Чиж. — К. : ДП Видавництво і друкарня «Таврида», 2006. — 648 с.
10. Карачко С. Гріхи і подвиги чернівецького ефіру / С. Карачки // Час. — 1998. — 22 січ. — С. 9.
11. Мащенко І. Телебачення України : навч. посіб. / І. Мащенко. — К. : Україна, 1999. — Т. 1. — 240 с.
12. Мащенко І. Телебачення України: навч. посіб. / І. Мащенко. — К. : Україна, 2000. — Т. 2. — 360 с.
13. Мащенко І. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу : навч. посіб. / І. Мащенко. — К. : Україна, 2005 — 381 с.
14. Нечаєва П. Екран мого життя / П. Нечаєва // Доба. — 2001. — 9 листоп. — С. 6.
15. Семчук В. Три роки президентства Василя Забродського / В. Семчук // Чернівці. — 200.1 — № 22. — С. 5.
16. Світличний В. Барви Буковини на телеекрані / В. Світличний // Радянська Буковина. — 1969. — 23 листоп. — С. 2.
17. Фещук Н. Чернівці мають власний телеканал / Н. Фещук // Чернівці. — 2004. — № 6. — С. 1–3.
18. Чорней В. Чернівецьке ТБ співпрацює з американським телеканалом / В. Чорней // Молодий буковинець. — 2007. — № 115. — С. 8.
19. Шаповал Ю. Мистецтво журналізму : монографія / Ю. Шаповал. — Л., 2007. — 320 с.